

ביאור הדף מסכת סנהדרין דף ל"ה

במשנה התבאר שדיני נפשות דנים ביום ואף גומרים את הדין ביום ולא בלילה. ואמר רב שימי בר חייא שהמקור לכך הוא מהפסוק "והוקע אותם לה' נגד השמש", ורואים שהדין צריך להיעשות ביום נגד השמש.

ואמר רב חסדא שהוקעה היא תלייה שנאמר בפסוק בשמואל והוקענום לה' בגבעת שאול בחיר ה'", וודאי שהם היו גלויים, שהרי נאמר אחר כך "ותקח רצפה בת איה את השק ותטהו לה אל הצור בתחלת קציר" שהבריחה משם את החיות והעופות, ורואים שהיו גלויים ולא מכוסים.

ומביאה הגמרא את הפסוק שאמר הקב"ה למשה אחרי שעמ"י חטאו בבעל פעור, "ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' נגד השמש", ושואלת הגמרא שאף אם העם חטאו, מה חטאו ראשי העם, וביאר רב יהודה בשם רב שאמר הקב"ה למשה, שיחלק בתי דינים מראשי העם שידונו את העם.

ושואלת הגמרא מדוע אמר הקב"ה לחלק בתי דינים ולא אמר לדון את כולם בבית דין אחד, ואי אפשר לומר שהטעם הוא משום ששאיין דנין שנים ביום אחד, שהרי אמר רב חסדא שמה שבית דין לא יכול לדון שנים ביום אחד זה רק בשתי מיתות אבל במיתה אחת דנים שנים ביום אחד, ולכן מבארת הגמרא שהסיבה היא כדי שישוּב חרון אף מישראל, במה שעוסקים ומקנאים לכבוד הקב"ה.

במשנה התבאר שדיני ממונות גומרים את הדין בו ביום, אבל דיני נפשות מלינים את הדין וגומרים אותו למחר. ומביאה הגמרא מקור לכך שאמר ר' חנינא שלומדים מהפסוק בישעיה "מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים", ומשמע מהפסוק שאם אינם מלינים את הדין הרי הם כרוצחים. ורבא אמר שלומדים זאת מהפסוק בישעיה "אשרו חמוץ", ומשמע שאשרו דין שמחמץ את דינו.

ואומרת הגמרא שלדעת ר' חנינא מהפסוק "אשרו חמוץ" לומדים שאם אדם תובע את חברו לדין, ואותו נתבע תובעו שהיה לו משכון ביד התובע ואבד, קודם דנים בתביעתו של התובע שהוא הנגזל, ואחר כך בתביעתו של הנתבע שהוא הגוזל. כי נאמר "אשרו חמוץ" ולא חומץ.

ורבא לומד מהפסוק "מלאתי משפט" כפי שאמר ר' אלעזר בשם ר' יצחק שכל תענית שמלינים בה את הצדקה ולא נותנים אותה בליל התענית אלא רק למחר כאילו שופכים דמים, שנאמר "מלאתי משפט צדק וגו'" והעניינים סומכים על אותה הצדקה לאכול כדי שלא ירעבו למחר, ואמנם אומרת הגמרא שזה רק באופן שאוספים להם צדקה אוכל ממש כלחם ותמרים, אבל אם אוספים כסף, או חיטים ושעורים, שהעניינים לא מסתמכים עליהם כי יש בהם עיסוק עד שיהיו אוכל, יכולים להלין את החלוקה למחר.

במשנה התבאר שאין דנים דיני נפשות לא בערב שבת ולא במוצאי שבת, כי לא יכולים להלין את הדין. ומבארת הגמרא מדוע, שאי אפשר לדון בערב שבת ולגמור בערב שבת, כי אם יראו לו חובה יהיו צריכים להלין את הדין. ושואלת הגמרא מדוע שבאמת לא יגמרו את הדין בשבת ואם יתחייב יהרגוהו בשבת, ועונה הגמרא שאין רציחה דוחה שבת.

ושואלת הגמרא מדוע אי אפשר להורגו במוצאי שבת, ועונה הגמרא שהרי נאמר בפסוק "נגד השמש", שצריך שיהרגוהו ביום. ועדיין שואלת הגמרא מדוע אי אפשר לגמור את דינו בשבת ולהורגו ביום ראשון. ועונה הגמרא שאם עושים כך נמצא שהם מענים את דינו שבין גזר הדין לביצוע הדין לא ממתנינים כדי לא לענותו.

ושואלת הגמרא מדוע לא מתחילים את הדין ביום שישי וגומרים אותו ביום ראשון, ועונה הגמרא שאז ישכחו הדיינים עד יום ראשון את טעמיהם, ואף שסופרי הדיינים כותבים את הטעמים, כשליבו לא זוכר את הטעם הוא לא יוכל ליישבו כדבעי.

מביאה הגמרא ששאל ריש לקיש את ר' יוחנן מדוע קבורת מת מצוה אינה דוחה שבת, ולא לומדים מקל וחומר מעבודה שכן דוחה, שהרי אם עבודת המקדש דוחה שבת, ולמרות זאת קבורת מת מצוה דוחה אותה, שלומדים זאת מהפסוק "ולאחותו" קל וחומר שקבורת מת מצוה תדחה שבת.

עמוד ב'

וכפי ששנינו בברייתא שלומדים מהפסוק שנאמר לגבי נזיר "לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא" שבא הפסוק ללמד שלמת מצוה יכול להיטמא, ומפרטת הברייתא שאם היה הולך לקיים ב' מצוות לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת, לא יטמא שהרי נאמר "לא יטמא", אבל לא אומרים שכפי שאינו מטמא לאחותו כך אינו מטמא למת מצוה, כי נאמר בפסוק "ולאחותו", ומשמע שלאחותו הוא אינו מטמא אבל נטמא למת מצוה, והתבאר שם שאפילו כהן גדול נזיר נטמא למת מצוה.

ושאל ריש לקיש שאם מת מצווה דוחה את העבודה, מדוע אינו דוחה את השבת שהיא עצמה נידחת מפני עבודה. והשיב לו רבי יוחנן שאין הדבר מחייב שכל דבר שדוחה את העבודה דוחה את השבת, שהרי אדם שמחוייב מיתה, לא הורגים אותו בשבת, ואף שאם הוא כהן ורוצה לעבוד, הורגים אותו, ודוחה חיוב המיתה שלו את העבודה.

ושואלת הגמרא מדוע באמת לא הורגים אדם שמחוייב מיתה בשבת, הרי אפשר לומר בה את הקל וחומר, שאם רציחה של אדם המחוייב מיתה דוחה את העבודה, ועבודה דוחה שבת, קל וחומר שרציחה תדחה את השבת.

והשיב רבא שמצינו תנא דבי ר' ישמעאל שלומד מהפסוק שלא הורגים אדם שמחוייב מיתה בשבת.

ומביאה הגמרא את התנא דבי ר' ישמעאל על הפסוק "לא תבערו אש" ששאל מה בא הפסוק לומר לנו ביחוד "לא תבערו אש" יותר משאר מלכות האסורות בשבת.

ותמנה הגמרא שלא יתכן שזו שאלת התנא, שהרי יש כבר לימוד שלומדים מזה, ונחלקו בזה התנאים שלר' יוסי לומדים מכאן שבהבערה אין סקילה אלא רק איסור לאו, ולרבי נתן לומדים מכאן שחייב על כל מלאכה בפני עצמה.

אלא ביאר רבא שקושיית התנא היא על המשך הפסוק "בכל מושבותיכם", ומדוע נאמר בפסוק "בכל מושבותיכם" הרי שבת אינה מצווה התלויה בקרקע שנוהגת רק בארץ, אלא היא חובת הגוף שנוהגת בכל מקום.

ואמר תלמיד אחד בשם רבי ישמעאל לבאר את הפסוק, שבא הפסוק לומר שלא נחשוב שמה שנאמר על אדם שחייב מיתה "כי יהיה באיש חטא משפט מות והומת" שנמיתהו בין בחול ובין בשבת, והפסוק "מחלליה מות יומת" מדבר על שאר מלאכות חוץ ממיתה בית דין, אלא שלומדים מהפסוק "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" שאיש איסור ולהלן הוא אומר "והיו אלה לכם לחקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם" מה מושבות האמור להלן ב"ד אף מושבות האמור כאן בית דין ואמר רחמנא לא תבערו אש בכל מושבותיכם

ואמר אביי שאחרי שלמדנו מהפסוק שרציחה של המחוייב מיתה אינה דוחה את השבת, ממילא גם אינה דוחה את העבודה בבית המקדש, מקל וחומר שאם רציחה לא דוחה את השבת אף שהשבת עצמה שנידחת מפני העבודה וודאי שרציחה לא תדחה את העבודה שהיא חמורה יותר מהשבת.

ומה שנאמר בפסוק "מעם מזבחי תקחנו למות" הכוונה לכהן העוסק בקרבן יחיד שכיון שקרבן יחיד אינו קרב בשבת רציחה דוחה אותו.

